

Le ge Kgoro ya Meetse le Tlhwekišo mengwageng ya go feta e lekile ka maatla go fediša mošomo wo o bego o saletše morago wa go tsentshetša badudi meetse, mo naging ya Afrika Borwa ka bophara malapa, ao mebasepala e kgonnego go a tsentshetša meetse a fihla go 68%.

Motlatšatona wa Meetse le Tlhwekišo David Mahlobo o bolela gore lebakakgolo la go hlola se ke mananeo-kgoparara ao a tšofetšego, go hloka tlhokomelo le tokišo ya kgafetšakgafetša ditlamong tša meetse, le tlemagano ya go fokola magareng ga mananeo a dintlo le diprotšeke tša bjale tša tlhabollo ya mananeo-kgoparara.

“E tloga e le hlobaboroko ye kgolo gore kabo ya go botega ya meetse e laetša dika tša phuhlamo,” a realo.

Bjalo ka naga ya go hlaelela meetse, Afrika Borwa ke karolo ya dinaga tše 30 tša komelelo lefaseng ka bophara.

Bontši bja meetse a naga ye a

Ka fao o ka seketšago meetse ka gona

tšwa dupuleng, eupša ka palo-moka ye e kgonthišišitšwego ya dipula tšeo di lego fase ga 40% ge di bapetšwa le palo-moka ya ngwaga ka ngwaga ya lefase ka bophara, naga ye e fela e angwa gampe ke komelelo. Le ge go le bjalo, kgoro e nale dikeletšo tše o ka di šomišago go seketša meetse.

Go seketša meetse ka legang la gago goba ka kgwebong ya gago

- Tswalela pompi ya meetse ge o hlapa sefahlego, o hlapa meno goba o kera ditedu.
- Go hlapa ka šawara tekano ya metsotso ye mehlano ka letšatši legatong la go hlapela ka pafong go šomiša fela kotara ya meetse ao a šomišwago ge o hlapela ka pafong, gomme o ka seketša dilithara tša go fihla 400 ka beke.
- Go hlapa ka šawara go šomiša dilithara tša go fihla tše 20 tša meetse ka

motsotso, mola ge o hlapela ka pafong o ka šomiša dilithara tše magareng ga 80 le 150 tša meetse ka pafo ye tee. Ge o rata go hlapela ka pafong, o seke wa e tlatša ka mariba.

- Efoga go folaša thwaelete fao go sego maleba. Lahlela dithišu, dikhunkhwane le dilahlwa tše dingwe ka gare ga setšhelo sa ditlakala e sego ka thwaelete. Nako le nako ge o folaša, o šomiša meetse a go lekana dilithara tše 12.
- Lokiša thwaelete ya go rothiša meetse go sego bjalo e tla senya meetse a go lekana dilithara tše 100 000 ka ngwaga.
- Šomiša meetse ao a šomišitšwego – meetse ao a šomileng go tšwa dipafong, metšheneng ya go hlatswa le methopong ye mengwe ya go bolokega go folaša thwaelete.
- O seke wa tlatša letamo la boruthelo go feta tekano goba wa le hlwekiša ka go

falatša meetse ka moka go feta tekano.

- Diketlele ga se tša swanela go tlatšwa ka meetse go feta tekano eupša di swanetše go tšhelwa fela meetse ao a lekanego gore o kgone go a šomiša. Se se tla theoša gape le tšhomišo ya gago ya mohlagase.
- Šomiša pakete go hlatswa koloi legatong la go šomiša phaephe. Ge e ba o gapeletšega go šomiša phaephe, diriša hlogwana ya go šašetša meetse yeo o ka kgonang go e tswalela ge o le gare o šašetša koloi ka yona. Ge o šomiša phaephe o ka diriša meetse a mantši a go fihla dilithara tše 30 ka motsotso.
- Balemi ba swanetše go netefatša gore ba beela kgole difotheladikhukhwane tše nago le mpholo kgole le methopo le meela ya meetse.
- Batho ba swanetše go bale tlhokomelo ye kgolo mafe-long ao ba dulago go ona

gore ba se tšhilafatše dinoka goba mariba a tšona.

Go seketša meetse ka tšhengwaneng

- Dula o nošetša dimela tša gago mesong goba mathapama, ge dithemphereitšha di fodile.
- Nako le nako ge o fufutša mae, o se tšholle meetse ao gomme o a beye gore a fole o tle o nošetše ka ona. Dimela tša gago di tla godišwa ke menontšha ya go tšwa dikgepetleng tša mae.
- Meetse a go tšwa marulelong le ona a ka ageletšwa ka ditankeng gore a nošetše ditšhengwana.
- Šomiša meetse ao a šomišitšwego – meetse ao a šomileng go tšwa dipafong, metšhene ya go hlatswa le methopo ye mengwe ya go bolokega go nosetša tšhengwana ya gago. **U**

Go hwetša
tshedimošo ka botlalo,
etela wepsaete ye
www.dws.gov.za